

Možnosti buddhologického studia v indické Dharamsále (*Library of Tibetan Works and Archives*)

Kryštof Trávníček, FF MU, Ústav religionistiky

Následující text, či lépe řečeno zpráva, stručně představí moji studijně-badatelskou stáž v *Library of Tibetan Works and Archives* (Knihovna a archivy tibetských děl; dále jen *LTWA*) v indické Dharamsále, která probíhá v rámci zahraničně studijního programu „Free Movers 2008“ pod záštitou MŠMT ČR, a v krátkosti také nastíní možnosti religionisticko-buddhologického studia ve zmíněné destinaci i v uvedené instituci.¹

Úvodem pár slov o himáchalpradéšské Dharamsále, která je ve světě dobře známa snad jen tím, že zde od roku 1960 sídlí Centrální tibetská administrativa v exilu a především politický i spirituální vůdce tibetského lidu 14. dalajlama Tändzin Gjamccho (tib. *čubži gjalwa rinpoče*). Nepříliš útulný konglomerát několika osad je tvořen tzv. dolní Dharamsálou (hind. *Dharamšála* – což znamená „místo odpočinku pro cestovatele“) a horní Dharamsálou, která je konvenčně označována jako McLeod Gandž (tib. verze *Dharamsala*). McLeod Gandž, kde sídlí převážná většina politických i religiózních institucí tibetského exilu, se rozkládá na zalesněném úpatí pohoří Dháuladhár v nadmořské výšce cca. 2000 metrů. McLeod Gandž byla původně britská horská stanice, o čemž vypovídá také její jméno, které obdržela roku 1848 po guvernérovi Paňdžábu Davidu McLeodovi. Po více méně nuceném odchodu tibetských hodnostářů a mnoha tisíc tibetských obyvatel 17. března roku 1959 z Tibetu (Ü-cang, Amdo, Kham, Ngari atd.) do indického, nepálského a bhútánského exilu bylo dalajlamovi indickou vládou téhož roku poskytnuto provizorní ubytování v horské osadě Mansúri v indickém svazovém státě Uttarančal. Následně v květnu roku 1960 zakotvil, na dobu neurčitou, současný dalajlama spolu s Centrální tibetskou administrativou v severoindickém dvojměstí Dharamsála. Přinejmenším tento fakt učinil z Dharamsály populární a hojně navštěvované místo, vyhledávané jak asijskými, tak zahraničními buddhisty, turisty i badateli.

Možnosti buddhologického, religionistického a tibetanistického studia v Dharamsále jsou opravdu široké. Vše možné náboženské struktury a organizace, kláštery, knihovny a archivy či instituce vědeckého charakteru, nabízí velmi bohatou škálu možných badatelských aktivit. Náboženský život tibetských buddhistů je možné sledovat a dokumentovat nejen v hlavním klášteře zdejší diaspory, tedy v Namgjal göně (v chrámu Cuglakhang, Kálačakra aj.), ale také v celé řadě menších filiálních klášterů a pochopitelně též v ulicích samotné Dharamsály. Výčet většího množství chrámů, klášterů a institucí fungujících více či méně na vědecké bázi není v rámci této zprávy možný. Omezím se tedy jen

¹ Text vznikl na základě mého pobytu v *LTWA*, na základě četných rozhovorů a na základě informačních materiálů, brožur a lokálních zdrojů.

na popis možností buddhologického bádání ve zdejší největší a nejvýznamnější vědecké instituci, tedy v *LTWA*.

Jednou z možností, jak zahájit studijně-badatelskou stáž na půdě Indie v některém vědeckém ústavu či na některé univerzitě, je využití některého ze studijních programů nabízených například Centrem zahraničních studií Mašarykovy univerzity (CZS MU), Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) aj. Mezi podobné programy patří mimo jiné také studijní program *Free Movers*, v jehož rámci je možné podniknout zahraniční studijně-badatelskou cestu na některou z vědeckých institucí. Stačí jen zahájit komunikaci prostřednictvím internetu s relevantními autoritami zastupujícími vámi zvolenou univerzitu, akademické pracoviště, knihovnu či archiv, vyžádat si akceptační dopis nebo pozvání od takto vybrané instituce a tuto korespondenci spolu s vypracovaným projektem postoupit například na již zmíněné CZS MU. Potom již nezbývá než čekat na rozhodnutí příslušných administrativně-řídících orgánů, zda-li bude předložený návrh projektu a záměr studijní stáže schválen, a také jestli bude ve vašich silách a možnostech projekt naplnit a realizovat, zvláště s obdrženým finančním rozpočtem. Podobná zkušenost tak může být k nezaplacení a je nanejvýše přínosná.

Díky uvedenému postupu se mi podařilo uskutečnit pětiměsíční studijně-badatelskou zahraniční stáž v dharamsálské *LTWA*, doplněnou o terénní výzkum související se zpracováváním disertační práce v severoindickém Ladaku, Himáčalpradéši a Nepálu. Hlavním cílem stáže v *LTWA* bylo pokračovat ve studiu tibetského jazyka, konzultovat disertační téma se zdejšími rodilými experty, bádát v knihovně a v archivech a navázat mnoho cenných kontaktů s místními akademickými pracovníky, zahraničními studenty a badateli pobývajících zde s podobnými záměry.

Akademicko-buddhistické pracoviště *LTWA* v severoindické Dharamsále patří mezi nejvýznamnější buddhologické ústavy věnující se severnímu vadžrajánovému buddhismu, tedy buddhismu tibetskému. Pracoviště *LTWA* bylo založeno 14. dalajlamou Tändzinem Gjamcchem v roce 1970/71 se záměrem schraňovat, uchovávat a prezentovat literární a orální dědictví religiózní i sekulární tibetské kultury. Základní kámen budovy *LTWA*, která je postavena v tibetském stylu na rozdíl od mnoha budov zde v původně indické Dharamsále, byl položen 11. června 1970 za přítomnosti současného dalajlamy Tändzina Gjamccha a za přítomnosti dlouholetého ředitele Gjamcho Ccheringa. Instituce Knihovny a archivů tibetských děl byla pro veřejnost otevřena 1. listopadu 1971 a již od počátku si kladla především tyto cíle:

- Ochraňovat a konzervovat tibetské knihy a manuskripty (rukopisy), artefakty, relikvie a umělecká díla.
- Umožňovat přístup ke knihám, rukopisům a k rozličným komentářům i textům v prostoru knihovny.
- Tvořit a kompilovat bibliografie, katalogy a rozličné dokumenty o textech schraňovaných v knihovně.
- Kopírování (v současnosti také digitalizace, skenování a nahrávání) všemožných literárních i orálních materiálů držených v knihovně.
- Publikování knih a rukopisů vlastním tiskem a nákladem.

- Podpora výzkumných a studijních aktivit v oblasti tibetského jazyka (moderního i klasického), buddhistické filozofie a tradičního umění.

Díky stanoveným cílům je buddhologicky zaměřené studium v *LTWA* více než vhodné a studentům i akademikům nabízí nejen odborné a vědecké zázemí, ale také možnost ubytování a stravy za přijatelné, až výhodné ceny. Práteleká atmosféra zde není jen samozřejmou nutností, ale přirozeností pramenící z příjemného pocitu, že někdo z tak vzdálené neasijské země vyvíjí aktivitu studovat tibetskou kulturu a její rozličné aspekty. Mé první setkání s mým zdejším tutorem, ředitelem *LTWA* Gešem Lhakhorem (který mne na půdu *LTWA* také pozval), proběhlo opět ve velmi vstřícném a laskavém duchu. Také zaměstnanci knihovny jsou vždy ochotni poskytnout pomocnou ruku badatelům a studentům při vyhledávání textů v tibetském jazyku (psány v *üčen* či *üme*), stejně jako poradí sezónním návštěvníkům a turistům.

Institute *LTWA* často pořádá odborné semináře a vědecké konference a je pochopitelně zapojena do celé řady meziknihovnických výměnných programů. V současné době řeší odborníci v *LTWA* několik projektů, které souvisí s tematikou tibetanisticky zaměřené buddhologie:

- Historie tří tradičních tibetských provincií (angl. verze Cholka sum History; tib. *čholka sum gja rab*). Tento dlouhodobý projekt byl zahájen v roce 1999 s podporou současného dalajlamy. V rámci projektu má být zdokumentována a publikována historie tří tradičních tibetských provinčních regionů, zvaných *čholka* (angl. přepis *Dhotoe, Dhomey, U-Tsang*).
- Digitalizace narhangské redakce Kangjuru a Tangjuru (angl. verze Narthang Digitization). Další z významných projektů *LTWA* započal v roce 2003 a týká se digitalizace jedné z nejstarších a nejvýznamnějších kolekcí textů držených v *LTWA*; tato verze/edice tibetské buddhistické kanonické literatury byla tištěna z dřevěných matric v polovině 18. století a obsahuje kompletní sérii 102 (*kangjur*) a 224 (*tangjur*) textů. Projekt je řešen s finanční a technickou pomocí *Norshing Project of Japan*, a měl by být dokončen letošního roku 2008. Celá edice textů je fotografována speciálním fotoaparátem umožňujícím ultra vysoké rozlišení fotografií a následně digitalizována a kopírována na CD a DVD nosiče, které budou k dispozici badatelům a studentům, zatímco původní matrice textů budou ošetřeny a konzervovány.
- Sung Bum projekt (angl. verze Sung Bum). Jedním z významných cílů *LTWA* je mimo jiné zaznamenávat a uchovávat texty, promluvy, projevy a učení všech dalajlamů, následně materiály kompilovat a publikovat. Jde o dlouhodobou iniciativu *LTWA*, která se snaží tyto, pro Tibetány tolik důležité, autoritativní a normativní zdroje zveřejnit a nabídnout je širokému publiku nativních i západních čtenářů.
- Národní mise pro rukopisy (angl. *National Mission for Manuscript*). V roce 2003 byla *LTWA* nominována jako hlavní pramenné centrum pro projekt Indické národní mise pro rukopisy (*India's National Mission for Manuscripts, NMM*). Hlavním cílem projektu je ochrana a sběr středověkých rukopisů, které jsou významnou součástí indického kulturního dědictví, zahrnujícího také buddhistický kulturní okruh, a následně je nabídnout ke studiu studentům a akademickým pracovníkům zabývajícím se zmíněnou tematikou. Aktivita

v rámci projektu obsahují uchovávání, dokumentování a katalogizaci indických rukopisů, které budou dále zahrnuty do národní databáze; zálohování těchto pramenů a zdrojů na základě digitalizace a publikační činnosti či prezentace rukopisných zdrojů mezi vědci a studenty (projekt v rámci *LTWA* má na starosti tvůrce publikovaných knižních katalogů *LTWA* Losang Šastri).

- Buddhologické studium různé orientace na půdě *LTWA* je podpořeno a usnadněno také existencí knižně publikovaného katalogu tibetských rukopisů, díky němuž je možné provádět vlastní selekci těch textů, které ke studiu opravdu potřebujeme. Odkazy na podobný katalog existují také na webových stránkách *LTWA*,² nicméně uvedený katalog tibetských textů, knih a rukopisů bohužel není v současné době k dispozici on-line. A tak nezbývá než doufat, že se tak v nejbližší době stane nebo využít značně objemný a hmotný pětidílný katalog tištěný (který jsem, neodolaje pokušení, pochopitelně zakoupil).

LTWA jako relativně komplexně založená instituce organizuje svoje aktivity v rámci několika ústavů a oddělení, či chcete-li, strukturuje svoji činnost mezi osm sekcí. Každá z těchto sekcí řeší vlastní odborné téma, analyzuje vlastní tématickou specializaci a zabývá se pouze jedním aspektem buddhologického studia. Všechna oddělení jsou nakloněna spolupráci se zahraničními akademiky a také se podílejí na realizaci výše zmíněných vědeckých projektů či na publikaci a syntéze získaných poznatků.

Jednotlivá oddělení instituce *LTWA*, které se věnují různým aspektům akademického buddhologického studia či různým aspektům náboženského studia buddhismu, jsou následující:

- a) Knihovny (*The Libraries*): I. – Kolekce tibetských rukopisů (*Tibetan Manuscript Collection*): většina této kolekce je volně přístupná široké veřejnosti, pouze část sbírky je zpřístupněna pouze akreditovaným akademikům a studentům za menší měsíční poplatek. Sbírkou v současnosti obsahuje přes 100 000 rukopisů, xylografů, dokumentů, iluminovaných rukopisů a záznamů na mikrofilmu. Tato sekce knihovny obsahuje nejvýznamnější kolekci tibetských materiálů na světě (středověké redakce buddhistické kanonické literatury; nejvýznamnější texty linií Ňingma, Kagjü, Sakja, Gelug atd. i heterodoxní tradice Bön a mnohé další literární prameny). *LTWA* spolupracuje při získávání materiálů především s Gorky Scientific Library v Petrohradě, se State Library v Ulánbátaru, se Sikkim Research Institute v Gántóku, s National Library of the Royal Government of Bhutan, s Toyo-Bunko Library v Japonsku i s National Library v Pekingu atd. Na základě této meziknihovní spolupráce a kooperace se sbírka *LTWA* rozroste každoročně o několik desítek nových rukopisů a dokumentů. Toto oddělení je opravdovým „rájem“ religionistických, buddhologických a tibetanistických studijně-badatelských aktivit, zvláště je-li badatel schopen pracovat s tibetským jazykem i písmem.

II. – Knihovna cizojazyčné literatury (*Foreign Language Reference Library*): knihovna v současnosti obsahuje více než 11 000 spisů, knih, textů a brožur o buddhistické kultuře, historii, filozofii, architektuře, o tibetském jazyku

² Viz <www.tibetanlibrary.net> nebo <www.ltw.org>.

a náboženství, především v anglickém, německém, francouzském jazyce, podobně jako texty v hindí, ruštině, čínštině, mongolštině či japonštině atd. Dostupná jsou také religionistická, buddhologická a tibetanologická periodika vědeckého i nábožensky angažovaného charakteru, kterých je zde na 120 druhů. Sbíрка zahrnuje také autentické materiály (pamflety, brožury, spisky) vyprodukované tibetským exilem v Indii za posledních 25 let, některé materiály však odkazují až k událostem roku 1959. Za pozornost stojí také kolekce disertačních a habilitačních prací, které obsahují často cenné a dosud nepublikované myšlenky, statě a koncepty. Za mírný poplatek není běžným návštěvníkům i badatelům vstup odepřen.

- b) *Archivy (The Archives)*: I. – Archiv dokumentů a fotografií (*Document and Photographic Archives*): toto oddělení archivu za posledních několik let z pochopitelných důvodů expandovalo. Sbířky obsahují všemožné vládní edikty, reporty, veřejné projevy a nařízení, dokumenty o sňatcích, katastrální záznamy a smlouvy týkající se nákupu a prodeje pozemků atd. Tyto a podobné dokumenty vypovídají mnohé o běžném životě tibetské exilní komunity v oblasti Dharamsály, a jsou tedy zajímavým etnograficko-religionistickým materiálem. Některé jiné dokumenty pocházejí dokonce až z 10. století. Kolekce fotografického vizuálního materiálu se těší obrovské pozornosti badatelů s celého světa. Sbířky obsahují množství negativů, pozitivů a černobílých filmů, vyprodukovaných analogovými fotoaparáty, v poslední době se začal objevovat také vizuální materiál pořízený digitálními fotoaparáty. Ve sbírkách jsou uchovávány například slavné fotografie amerických armádních hodnostářů I. Tolstoj a B. Dolana (ti pořídili mimo jiné také významný fotografický materiál z buddhistických čamových tanců při svých cestách Tibetem mezi léty 1942–43), i fotografie celé řady dalších, převážně západních a ruských, cestovatelů, dobrodruhů a úředníků. Fotografická sbírka obsahuje celkem přes 6000 negativů a černobílých fotografií převážně z Tibetu a z himalájských oblastí tibetského buddhismu.
- II. – Archiv architektury (*Architectural Archiv*): tento relativně nový archiv pečuje o fotografický materiál zachycující architektonicko-stavitelem dědictví Tibetu a himalájského regionu. Nachází se v něm fotografie budov, klášterů a klášterních a sekulárních okrsků, přičemž mnohé z těchto staveb již neexistují, což hodnotu uchovávaného fotografického materiálu a existenci archivu samotného jen zvyšuje. Tímto a podobným způsobem se tibetská exilová komunita snaží udržet tibetskou stavební tradici při životě, což je vzhledem k moderní době a vzhledem k indickému architektonickému prostředí ve kterém mladí Tibetané vyrůstají, zcela pochopitelné.
- c) *Museum tibetského umění (The Museum of the Tibetan Art)*: museum tibetského umění sídlí v prvním podlaží budovy LTWA, uchovává na 600 sošek a malovaných obrazů na plátně (tib. *thangka*), několik set relikvií, rituálních předmětů a trojrozměrných mandal. Některé z předmětů pocházejí z 12. století, jiné artefakty jsou zcela současné a byly darovány 14. dalajlamovi zcela nedávno. Museum se statutem Národního muzea Indie bylo otevřeno pro veřejnost v roce 1974. Některé z vystavovaných exponátů patří mezi nejvzácnější exponáty svého druhu vůbec. Za pozornost stojí například trojrozměrná ve dřevě vyřezaná mandala Aválokitéšvary (tib.

Čänrazig), trojrozměrná mandala dedikovaná Táře (tib. *Dolma*) či bronzová soška Čänraziga pocházející ze soukromé sbírky 13. dalajlamy Thubtäna Gjamccha. V muzeu se také čas od času konají workshopy či rukodělné dílny, za účasti veřejnosti, zaměřené na prezentaci tradičních výrobních postupů a technik.

- d) Vzdělávací oddělení – Centrum tibetských studií (*The Education Department – Centre for Tibetan Studies*): I. – Kurzy buddhistické filozofie (*Courses in Buddhist Philosophy*): zaměření tohoto oddělení je spíše buddhistické nežli buddhologické. LTWA pořádá tyto denní kurzy buddhistické filosofie především se záměrem pomoci lidem pochopit buddhistický koncept „pravdy“ a pomoci lidem zacházet s denními problémy v rámci buddhistického vidění světa, jak sami organizátoři formulují cíle uvedených kurzů. Kurzy buddhistické filozofie vyučují zkušení, kvalifikovaní a v problematice vzdělání Mistři (tib. *Geše*) buddhistické filozofie, které LTWA pečlivě vybírá. Jejich výklad je formulován v tibetštině a vzápětí je překládán do angličtiny erudovanými interprety a překladateli. Na základě klasických indických a tibetských textů je pedagogy podáván základní vhled do buddhistické filozofie, meditačních technik, konceptů a praktik, psychologie a etiky. Kurzy jsou hojně navštěvovány jak západními turisty, vědci, buddhisty či „hledáči“, tak také tibetskými, korejskými či indickými studenty a buddhisty. Kurzy zahrnují nejen teoretickou část studia, ale také meditační praxi a textologické analýzy používaných komentářů a interpretovaných textů. Pravidelně se tyto kurzy konají od roku 1971 pod záštitou himáčalpradéšské univerzity se sídlem v Šimle. Akademický rok zde trvá deset měsíců, od března do prosince, v jehož rámci proběhnou tři tříměsíční cykly studia. Vyučování probíhá šest dnů v týdnu, přičemž každý den proběhnou tři různé kurzy buddhistické filozofie (první třída buddhistické filozofie od 9.00 do 10.00 hodin; druhá třída buddhistické filozofie od 11.00 do 12.00 hodin a třetí třída buddhistické filozofie od 15.00 do 16.00) mírně odlišným zaměřením. Pondělní kurzy jsou vyhrazeny meditační praxi pod vedením renomovaného *Geše*. Podrobné aktuální informace o kurzech lze získat bezplatně v každoročně revidované brožurce LTWA.

II. – Kurzy klasického a hovorového tibetského jazyka (*Courses in Classical and Colloquial Tibetan Language*): podobně jako kurzy buddhistické filozofie začal se vyučovat také tibetský jazyk na půdě LTWA v roce 1971. Tibetský jazyk je vyučován šest dnů v týdnu v rámci čtyř různě náročných kurzů (kurzy pro začátečníky od 10.00 do 11.00 hod., pro mírně pokročilé od 12.00 do 13.00 hod., pro pokročilé od 10.00 do 11.00 hod. a kurzy pro zkušené od 8.00 do 9.00 hod.). Výuka probíhá ve třech termínech vždy po třech měsících (jarní termín: březen-červen; letní: červenec-září; podzimní: říjen-prosinec). Ti ze studentů, kteří hodlají studium zakončit obdržením certifikátu/osvědčení či diplomu, musí úspěšně absolvovat každý měsíc písemný test, na jehož základě zmíněný „papír“ mohou získat. Ovšem, ne každý z pedagogů je tomuto ukončení kurzu nakloněn a je tedy běžné, jako v tomto roce 2008, že vyučující všech kurzů žádné přípravy nebudou, a tedy žádný oficiální diplom o absolvování vydávat nehodlají. Nicméně tyto záležitosti se momentálně řeší s vedením LTWA, a je tedy možné, že opak bude pravdou (bohužel jsem zde

v *LTWA* jediný student ze třiceti, který by rád nějaké zkoušky vykonal a měl tak možnost, v případě úspěšně absolvovaných testů, závěrečný certifikát získat).

Všechny kurzy tibetského jazyka jsou vedeny pedagogy, kteří na vysoké úrovni ovládají jak tibetský jazyk hovorový i literární-psaný (což není mezi běžnými tibetskými obyvateli Dharamsály, kteří pocházejí z různých sociokulturních prostředí a z různých dialektologických oblastí, zcela běžné), tak také jazyk anglický. Někteří z vyučujících jsou mnichy či mniškami, jiní jsou vysokoškolsky vzdělaní sekulární Tibetané. Kurzy pro začátečníky a pro mírně pokročilé jsou vedeny především v anglickém jazyce, a jsou zaměřeny většinou na procvičování gramatiky, syntaxe a výslovnosti dle učebnic tibetského jazyka vydávanými *LTWA*. Kurzy pro pokročilé a pro zkušené probíhají výhradně v tibetském jazyce a jsou zaměřeny v převážné míře na četbu tibetských původních textů (biografie 14. dalajlamy, dílo Sakja Pandity či Spisky o tibetské religiozitě a kultuře – vše v tibetském jazyce), na procvičování tibetského písma, konverzaci a jsou doplněny povinnostmi studentů vypracovávat na každou hodinu domácí úkol (každodenní činnost zaznamenávaná v tibetském jazyce, tvorba vět na zadaná slovíčka, příprava otázek ze zadané četby atd.). Jelikož navštěvuji první tři kurzy z uvedených čtyř, jsem doufám schopen posoudit úroveň výuky či její nedostatky. Zřejmě největším nedostatkem vzdělávacího systému v rámci výuky tibetského jazyka zde v *LTWA*, jak jsme se s ostatními studenty shodli, je absence mezistupně mezi mírně pokročilými (výklad jen v angličtině) a pokročilými (výuka a výklad jen v tibetštině), v podobě páté třídy, kde by se výuka a výklad v angličtině a v tibetštině vyvažoval půl na půl. „Kvalitativní skok“ mezi třídou mírně pokročilých a pokročilých je skutečně značný, což jsem pocítil i na vlastní kůži, nicméně je pravda, že jedinec hozen do vody nechce spatřit dno a raději zkouší plavat. Jistými pozitivy tedy oplývá i tento výukový model.

Ti ze zájemců, kteří by rádi tibetský jazyk v *LTWA* studovali, musí nejprve provést vlastní registraci v administrativní sekci *LTWA* (50 indických rupií – cca. 25 korun českých) a posléze zaplatit každý měsíc studia 300 indických rupií za každou z uvedených tříd. Podobně je tomu také se studiem buddhistické filozofie. Zde se platí 200 rupií měsíčně za každou z uvedených tříd. Studium v *LTWA* tedy není finančně náročné, opomineme-li náklady na cestovné mezi Evropou a Asií, které těžším poněkud dražší. V prostředí tibetské kultury jde ale studium přeci jen s větší chutí a zřejmě i rychleji.

III. – Škola malování thanegk a dřevořezby (*Thangka Painting and Woodcarving Schools*). V rámci vzdělávacího oddělení jsou provozovány také školy tradičního malování thanegk a tradiční dřevořezby, a to od roku 1977, respektive od roku 1982. Oba pětileté studijní programy navazují na tradiční buddhistické umělecké obory, pěstované také „v předexilním tibetském buddhismu“. Renomovaní buddhističtí umělci a mistři vyučují tomuto náboženství prodchnutému umění studenti ze všech končin vadžrajánového buddhismu. Intenzivní studium malířských stylů a technik je doplněno o studium ikonografie, ikonometrie, buddhistické filozofie a dějin umění. Tento institut je vhodným centrem buddhologického studia

- zaměřeného na dvojrozměrnou i trojrozměrnou ikonografii tibetského buddhismu. Oddělení tradiční dřevorezbařské tvorby je orientováno na produkci oltářů, náboženských předmětů a rituálních objektů, třírozměrných mandal a dalšího vybavení klášterů a buddhistických chrámů.
- e) Oddělení výzkumu a překladatelské činnosti (*Research and Translation Department*). Toto samostatné centrum interaktivně spolupracuje se všemi sekce *LTWA* a aktivně doplňuje znalosti a pole působnosti všech zdejších badatelů věnujících se tibetské kultuře v celé její šíři. Překladatelské centrum s tibetskými experty na historickou literární i hovorovou moderní tibetštinu spolupracuje při překladech do angličtiny s nativními anglicky hovořícími specialisty. Právě ve strategii kooperace mezi rodilými tibetskými a anglickými mluvčími je, dle pracovníků *LTWA*, kouzlo kvalitní překladatelské činnosti (rovnováha mezi převedeným významem textu a stylistickou precizností, přičemž je kladen větší důraz na původní význam textu, nežli na stylistickou stránku překladu; existuje ovšem celá řada technik překladu akcentujících rozličné aspekty takové tvorby). Překladatelské oddělení nejen publikuje všemožné překlady knižně, ale také vykonává překladatelskou činnost pro Centrální tibetskou administrativu (např. pro tibetskou vládu v exilu atd.). Oddělení výzkumu a překladů zaměstnává jak Tibetany, kteří absolvovali tradiční vzdělání v rámci klášterní sítě tibetského buddhismu, tak Tibetany a Západany, kteří své odborné znalosti získali na klasických moderních univerzitách západního typu. Oddělení je vybaveno moderní technikou a každý se záměrem studovat buddhologická témata zde může najít relevantního informátora či zkušeného kolegu.
- f) Publikační oddělení (*Publications Department*). Jak již z názvu vyplývá, toto oddělení realizuje publikační činnost a distribuci vzniklých tisků. Oddělení produkuje celou řadu tibetských, anglických i hindských textů, knih a periodik, na jejichž tvorbě úzce spolupracuje s Oddělením výzkumu a překladatelské činnosti. Publikační oddělení *LTWA* koprodukuje a distribuuje mnohé texty ve spolupráci s dillíjskými nakladatelstvími *Indraprastha Press* a *Paljor Publications*. V průměru Publikační oddělení *LTWA* vyprodukuje cca. šest knižních titulů za rok, přičemž od roku 1972 vydalo přes 160 publikací v tibetštině a přes 320 publikací v angličtině. Nejvýznamnější periodika a žurnály, na kterých se zmíněné oddělení *LTWA* podílí, jsou: *Tibet Journal* (od roku 1971, v angličtině), *Tibetan Medicine* (od roku 1980, v angličtině), *Tam Tshog* (od roku 1981, v tibetštině), *Science Journal* (od roku 2000, v tibetštině), *Bhot Patrika* (začne vycházet v hindštině), *Library Newsletter* (začne vycházet v angličtině a tibetštině), *Science Newsletter* (v tibetštině) aj.
- g) Oddělení orální historie (*Oral History Department*). Projekt a vlastně samotné oddělení orální historie započalo v roce 1976. Oddělení se specializuje na sběr, nahrávání a analýzu orálních výpovědí a narativ z řad tibetských seniorů, mnichů/lamů, náboženských autorit, žen i mužů, řemeslníků, astrologů, vypravěčů, obchodníků i zemědělců či poutníků a mnohých dalších členů společnosti, kteří mají chuť a sílu něco ze svých prožitků sdělit. Orální historie a verbálně tradovaná narativa obsahují často velmi cenné informace, které mnohdy nejsou jinde a jinak zaznamenány. Tyto a podobné výpovědi

jsou Oddělením orální historie zaznamenány, zálohovány a uchovány pro budoucí generace. Tento etnograficko-religionisticko-kulturologický projekt je unikátní ve snaze zdokumentovat důležité aspekty lidové kultury a folkloru v Indii a Tibetu v originálním tibetském znění, dialektu a jazyku. Některé zaznamenané rozhovory jsou přepisovány tibetskými uprchlíky a tibetskými dobrovolníky žijícími kratší či delší dobu v Dharamsále. Doposud bylo zaznamenáno více než 15 000 hodin rozhovorů, které se týkaly jak religiózního, tak sekulárního života Tibeťanů. Na audio i video formáty byly nahrány stovky hodin učení současného dalajlamy (včetně jeho cesty v roce 1959 z Tibetu do indického exilu), tibetské přísloví, říkadla a rčení, komentáře tibetských lékařských a medicínských postupů, popisy lidových oděvů a oděvních součástí, popisy tibetských zvyků, tanců, písní i ornamentů a mnohé další hodnotné explanace jednotlivých aspektů tibetské kultury. Digitalizace, katalogizace a postupná prezentace nasbíraných materiálů je postupně krok po kroku realizována.

- h) Oddělení administrativy (*Administration*): a pochopitelně posledním úsekem organizační struktury *LTWA*, nikoliv však nevýznamným, je administrativní oddělení bdící nad rozpočtem, nad organizací projektů, nad informační a počítačovou sítí instituce, nad údržbou budov a vůbec nad celým chodem *LTWA*. *LTWA* je řízeno devítičlenným orgánem, do kterého jsou nominováni tři členové zastupující indickou vládu a zbylých šest nominuje do řídicího orgánu sám 14. dalajlama Tändzin Gjamccho. Finanční zdroje proudí do *LTWA* jak ze státních fondů indické vlády (*Department of Culture and Ministry of Human Resources of the Government of India*), tak také z vlastního prodeje knih, z pronajímání prostor či z různých poplatků vybíraných od návštěvníků *LTWA*. Rovněž veřejné a privátní společnosti a organizace podporují chod *LTWA*.³

Zahraniční stáž v dharamsálské *LTWA* mohu směle doporučit i dalším zájemcům o studium buddhistických či tibetských kultur. V této zprávě jsem se snažil v krátkosti, ale důkladně, představit jednu z nejvýznamnějších buddhologických (a ovšem i buddhistických) centrál současného světa. Spíše nežli soukromé subjektivní výpovědi o zmíněné lokalitě a o mém studiu zde jsem se snažil uvést „medailonek pracoviště *LTWA*“, který může posloužit při rozhodování potenciálním zájemcům o badatelsko-studijní pobyt na půdě podobně orientované instituce.

³ Ford Foundation, OXFAM India, The Smithsonian Institution, C.A.R.E., Swedish Development Co-operative, J.D.R. 3rd Fund and Uli Franz Trust, Netherlands Embassy a mnohé jiné.